HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

16 iulie 2009 *

În cauza C-165/08,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul articolului 226 CE, introdusă la 15 aprilie 2008,

Comisia Comunităților Europene, reprezentată de domnul B. Doherty și de doamna A. Szmytkowska, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

reclamantă,

împotriva

Republicii Polone, reprezentată de domnul M. Dowgielewicz, în calitate de agent,

pârâtă,

* Limba de procedură: polona.

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul C. W. A. Timmermans, președinte de cameră, domnii K. Schiemann (raportor), P. Kūris, L. Bay Larsen și doamna C. Toader, judecători,

avocat general: domnul J. Mazák,
grefier: domnul R. Grass,

având în vedere procedura scrisă,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin cererea introductivă, Comisia Comunităților Europene solicită Curții să constate că, prin interzicerea liberei circulații a semințelor soiurilor modificate genetic, precum și a înscrierii soiurilor modificate genetic în catalogul național al soiurilor, Republica Polonă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul Directivei 2001/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 martie 2001 privind diseminarea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic și de abrogare a Directivei 90/220/CEE a Consiliului (JO L 106, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 7, p. 75), în ansamblu și în special din perspectiva articolelor 22 și 23, precum și în temeiul Directivei 2002/53/

CE a Consiliului din 13 iunie 2002 privind Catalogul comun al soiurilor de plante agricole (JO L 193, p. 1, Ediție specială, 03/vol. 143, p. 139), în special din perspectiva articolului 4 alineatul (4) și a articolului 16.

Cadrul juridic

Reglementarea comunitară

Directiva 2001/18

2 Directiva 2001/18 a fost adoptată în temeiul articolului 95 CE. Aceasta vizează, potrivit articolului 1, armonizarea actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre și protejarea sănătății umane și a mediului, pe de o parte, în cazul în care se efectuează diseminarea deliberată în mediu a unor organisme modificate genetic (denumite în continuare „OMG") în orice alte scopuri decât introducerea pe piață în interiorul Comunității Europene și, pe de altă parte, în cazul în care se introduc pe piață OMG-uri ca produse în sine sau componente ale altor produse, în interiorul Comunității.

3 Considerentul (9) al Directivei 2001/18 prevede:

„Respectarea principiilor etice recunoscute într-un stat membru este foarte importantă. Statele membre pot lua în considerare aspectele etice atunci când se disemnează deliberat în mediu OMG-uri sau când se introduc pe piață ca produse în sine sau componente ale altor produse."

4 Potrivit considerentelor (56)-(58) ale directivei:

„(56) În cazul în care un produs ce conține OMG-uri ca produse în sine sau componente ale altor produse este introdus pe piață și dacă respectivul produs a fost autorizat în conformitate cu prezenta directivă, un stat membru nu poate interzice, restricționa sau împiedica introducerea pe piață a OMG-urilor, ca produse în sine sau componente ale altor produse, care corespund cerințelor prezentei directive. Se impune adoptarea unei proceduri de protecție în cazul unor riscuri pentru sănătatea umană sau pentru mediu.

(57) Se impune consultarea Grupului european de etică în știință și tehnologii noi al Comisiei în vederea obținerii de consultanță în probleme etice de natură generală privind diseminarea deliberată sau introducerea pe piață a OMG-urilor. Astfel de consultări nu aduc atingere competenței statelor membre în ceea ce privește problemele etice.

(58) Statele membre trebuie să poată consulta orice comitet pe care l-au instituit în vederea obținerii consultanței cu privire la implicațiile etice ale biotehnologiei."

5 Partea B a directivei privește condițiile de eliberare ale autorizațiilor de efectuare a diseminărilor deliberate de OMG-uri în alte scopuri decât introducerea pe piață.

6 Partea C a aceleiași directive, care cuprinde articolele 12-24, privește autorizațiile de introducere pe piață a OMG-urilor ca produse în sine sau componente ale altor produse.

7 Articolul 22 din Directiva 2001/18, intitulat „Libera circulație”, precizează:

„Fără a aduce atingere articolului 23, statele membre nu pot interzice, restricționa sau împiedica introducerea pe piață a OMG-urilor, ca produse în sine sau componente ale altor produse, care se conformează prezentei directive.”

8 Articolul 23 din directiva amintită, intitulat „Clauze de protecție”, prevede:

„(1) Dacă un stat membru, ca urmare a unor informații noi sau suplimentare, disponibile de la data autorizației, care influențează evaluarea riscului ecologic sau ca urmare a reevaluării informațiilor existente pe baza unor cunoștințe științifice noi sau suplimentare, are motive întemeiate pentru a considera că un OMG, ca produs în sine sau componentă a altui produs, care a fost notificat corect și pentru care s-a primit autorizația scrisă în conformitate cu prezenta directivă, constituie un risc pentru sănătatea umană sau mediu, statul membru respectiv poate restricționa provizoriu sau interzice utilizarea și/sau vânzarea respectivului OMG, ca produs în sine sau componentă a altui produs pe teritoriul acestuia.

Statul membru se asigură că, în cazul unui risc major, se aplică măsuri de urgență, precum suspendarea sau încheierea introducerii pe piață, inclusiv informarea populației.

Statul membru informează de îndată Comisia și celelalte state membre cu privire la acțiunile întreprinse în conformitate cu prezentul articol și își motivează deciziile, asigurând revizuirea evaluării riscului ecologic, indicând dacă și cum trebuie să se modifice condițiile autorizației sau dacă autorizația trebuie ridicată și, după caz, informațiile noi sau suplimentare pe care se bazează decizia respectivă.

(2) Se impune luarea deciziei în acest sens în termen de 60 de zile, în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 30 alineatul (2). […]”

9 În conformitate cu articolul 29 din directiva menționată:

„(1) Fără a aduce atingere competenței statelor membre privind problemele etice, Comisia, din proprie inițiativă sau la cererea Parlamentului European sau a Consiliului, consultă orice comitet pe care l-a creat în vederea obținerii consilierii în implicațiile etice ale biotehnologiei, ca, de exemplu, Grupul european de etică în știință și tehnologii noi, în probleme etice de natură generală.

Această consultare poate avea loc, de asemenea, la cererea unui stat membru.

[…]

(3) Procedurile administrative prevăzute de prezenta directivă nu sunt influențate de alineatul (1).”

10 Articolul 36 din Directiva 2001/18 prevede:

„(1) Directiva 90/220/CEE se abrogă la 17 octombrie 2002.

(2) Trimiterile la directiva abrogată se interpretează ca trimiteri la prezenta directivă și se citesc în conformitate cu tabelul de corespondență din anexa VIII."

Directiva 2002/53

11 Astfel cum reiese de la articolul 1 alineatul (1), Directiva 2002/53 „se referă la admiterea soiurilor de sfeclă, plante furajere, cereale, cartofi, precum și de plante oleaginoase și pentru fibră într-un catalog comun al soiurilor de plante agricole ale căror semințe sau al căror material săditor pot fi comercializate conform dispozițiilor din directivele privind comercializarea semințelor de sfeclă (2002/53/CE [a Consiliului din 13 iunie 2002 privind comercializarea semințelor de sfeclă (JO L 193, p. 12, Ediție specială, 03/vol. 43, p. 150)]), a semințelor de plante furajere (66/401/CEE [a Consiliului din 14 iunie 1966 privind comercializarea semințelor de plante furajere (JO 1966, 125, p. 2298, Ediție specială, 03/vol. 1, p. 40)]), a semințelor de cereale (66/402/CEE [a Consiliului din 14 iunie 1966 privind comercializarea semințelor de cereale (JO 1966, 125, p. 2309, Ediție specială, 03/vol. 1, p. 53)]), a cartofilor de sămânță (2002/56/CE [a Consiliului din 13 iunie 2002 privind comercializarea cartofilor de sămânță (JO L 193, p. 60, Ediție specială, 03/vol. 43, p. 198)]), respectiv a semințelor de plante oleaginoase și pentru fibră (2002/57/CE [a Consiliului din 13 iunie 2002 privind comercializarea semințelor de plante oleaginoase și pentru fibră (JO L 193, p. 74", Ediție specială, 03/vol. 43, p. 213)]). În conformitate cu alineatul (2) al aceluiași articol, catalogul comun menționat „se întocmește pe baza cataloagelor naționale ale statelor membre".

12 Articolul 4 din Directiva 2002/53, care impune un anumit număr de condiții care trebuie respectate de statele membre în vederea admiterii unui soi, prevede, la alineatul (4):

„În cazul unui soi modificat genetic în sensul articolului 2 punctele 1 și 2 din Directiva 90/220/CEE, aceasta este admisă doar în cazul în care au fost luate toate măsurile adecvate în vederea evitării riscurilor pentru sănătatea oamenilor și pentru mediu."

13 Articolul 16 din Directiva 2002/53 arată:

„(1) Statele membre se asigură că, de la data publicării prevăzute la articolul 17, semințele din soiurile admise conform dispozițiilor din prezenta directivă sau conform principiilor corespondente celor din prezenta directivă nu sunt supuse niciunei restricții de comercializare în ceea ce privește soiul.

(2) Un stat membru poate fi autorizat, pe baza unei cereri care trebuie soluționată conform procedurii prevăzute la articolul 23 alineatul (2) sau la articolul 23 alineatul (3) pentru soiurile modificate genetic, să interzică, pe teritoriul său sau pe o parte din teritoriul său, utilizarea soiului sau să prevadă condiții adecvate pentru cultivarea soiului și, în cazul menționat la litera (c), condiții de utilizare pentru produsele obținute din cultivarea acestui soi:

a) în cazul în care se face dovada că prin cultivarea acestui soi s-ar putea aduce daune, din punct de vedere fitosanitar, cultivării altor soiuri sau specii;

b) în cazul în care s-a constatat, pe baza unor examinări oficiale în câmp, efectuate în statul membru solicitant, aplicându-se prin analogie dispozițiile articolului 5 alineatul (4), că soiul nu produce, în nicio parte din teritoriul său, rezultate corespunzătoare celor obținute pentru un soi comparabil admis pe teritoriul statului membru în cauză, sau în cazul în care este cunoscut faptul că, prin natura sa sau prin clasa sa de maturitate, soiul nu este apt pentru cultivare în nicio parte din teritoriul său. Cererea trebuie depusă înainte de sfârșitul celui de al treilea an calendaristic de după anul admiterii;

c) în cazul în care există motive întemeiate, altele decât cele care deja evocate sau care au putut fi evocate în cursul procedurii prevăzute la articolul 10 alineatul (2), pentru a se considera că soiul prezintă un risc pentru sănătatea oamenilor sau pentru mediul înconjurător.”

14 În temeiul articolului 17 din directiva menționată:

„Conform informațiilor furnizate de statele membre și pe măsură ce acestea îi parvin, Comisia asigură publicarea în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene*, seria C, sub denumirea de «Catalogul comun al soiurilor de plante agricole», a tuturor soiurilor ale căror semințe sau al căror material săditor nu sunt supuse, în temeiul articolului 16, niciunei restricții de comercializare în ceea ce privește soiul […]”

Reglementarea națională

15 Articolul 5 alineatul (4) din Legea privind semințele din 26 iunie 2003 (Dz. U nr. 137, poziția 1299), astfel cum a fost modificată prin Legea din 27 aprilie 2006 (Dz. U nr. 92, poziția 639, denumită în continuare „Legea privind semințele”) prevede că „soiurile modificate genetic nu sunt înscrise în catalogul național”.

16 Articolul 57 alineatul 3 din Legea privind semințele prevede că „semințele de soiuri modificate genetic nu pot fi admise pe piață pe teritoriul Republicii Polone”. În temeiul articolului 67 alineatul 1 din aceeași lege, este pasibilă de amendă persoana care introduce pe piață semințe cu încălcarea articolului 57 alineatul 3.

Procedura precontencioasă

17 Ca urmare a unui prim schimb de scrisori cu Republica Polonă care a avut loc între 19 iunie și 19 iulie 2006, la 18 octombrie 2006, Comisia a adresat acestui stat membru o scrisoare de punere în întârziere în temeiul articolului 226 CE. În cadrul acesteia, Comisia susținea că articolul 5 alineatul 4 și articolul 57 alineatul 3 din Legea privind semințele (denumită în continuare „dispozițiile naționale în discuție") încălcau Directiva 2001/18, în special articolele 22 și 23 din aceasta, precum și Directiva 2002/53, în special articolul 4 alineatul (4) și articolul 16 din aceasta.

18 Prin scrisoarea din 20 decembrie 2006, Republica Polonă a contestat afirmația potrivit căreia nu și-a îndeplinit obligațiile. Acesta s-a întemeiat în primul rând pe principiul precauției și pe riscul apariției de consecințe ireversibile pentru biodiversitate și mediu în general, precum și pentru sectorul agricol polonez în special, consecințe care ar fi determinate de principiile de evaluare neclare, de controalele și garanțiile insuficiente și de lacunele normative în materia coexistenței culturilor agricole cuprinse în Directiva 2001/18. Statul membru a susținut totodată că soiurile înscrise în catalogul comun al soiurilor de plante agricole instituit prin Directiva 2002/53 nu au fost testate în mediul polonez specific și nu ofereau, prin urmare, garanții suficiente în ceea ce privește neapariția unor efecte negative pe termen lung.

19 Republica Polonă a menționat deopotrivă temerile privind afectarea sănătății publice și a mediului, precum și puternica opoziție manifestată în rândurile publicului larg din Polonia în privința OMG-urilor și necesitatea de a respecta principiile etice, potrivit considerentului (9) al Directivei 2001/18, afirmând, în acest sens, că introducerea în ordinea juridică poloneză a unor dispoziții care nu se bucură de sprijinul majorității membrilor societății poloneze este contrară eticii.

20 Întrucât a considerat nesatisfăcător răspunsul primit, la 29 iunie 2007, Comisia a adresat Republicii Polone un aviz motivat prin care invita statul membru să adopte, în termen de două luni de la data primirii avizului, măsurile necesare pentru a se conforma acestuia.

21 În răspunsul din data de 28 august 2007, Republica Polonă a reiterat, în esență, argumentele deja dezvoltate în răspunsul la scrisoarea de punere în întârziere. Aceasta a susținut, în plus, că adoptarea în unanimitate, în anul 2006, de către Adunarea Voievodatelor Poloneze, a unei rezoluții prin care se declara că teritoriile voievodatelor ar trebui să fie libere de culturi modificate genetic și de OMG-uri dovedea că dispozițiile naționale în discuție țin de domeniul moralității publice, adăugând că astfel de măsuri sunt autorizate, așadar, numai în temeiul articolului 30 CE, fără a fi necesar să se recurgă în acest scop la procedurile speciale instituite prin dreptul derivat invocat de Comisie.

22 În aceste condiții, Comisia a decis să introducă prezenta acțiune.

Cu privire la acțiune

Argumentele părților

23 În cererea introductivă, Comisia susține că articolul 57 alineatul 3 din Legea privind semințele este incompatibil cu sistemul de liberă circulație instituit prin Directiva 2001/18 în ansamblu și, în special, cu articolele 22 și 23 din aceasta. Articolul 22 din directivă impune concret ca orice OMG a cărui introducere pe piață a fost autorizată potrivit directivei să poate fi utilizat în mod liber pe întreg teritoriul Comunității. În ceea ce privește articolul 23 din Directiva 2001/18, care are ca obiect exclusiv posibilitatea adoptării de măsuri de protecție privind OMG-uri individuale ca urmare a unei analize de la caz la caz, acesta ar presupune că statele membre nu pot interzice în mod global introducerea pe piață pe teritoriul propriu a unei întregi categorii de OMG-uri, ceea ce ar fi în plus exclus prin procedura prevăzută de dispoziția amintită.

24 Articolul 16 alineatul (1) din Directiva 2002/53 ar impune, deopotrivă, statelor membre obligația să se asigure că, de la data înscrierii unui soi în catalogul comun al soiurilor de plante agricole, semințele soiului să nu fie supuse unei restricții de comercializare. Or, în prezent, există un număr de aproximativ șaptezeci de soiuri modificate genetic, autorizate în temeiul Directivei 2001/18, care au făcut obiectul înscrierii în respectivul catalog comun.

25 Pe de altă parte, Comisia susține că Directiva 2002/52, al cărei obiect constă în stabilirea unor cerințe calitative uniforme adecvate pentru a încuraja libera circulație soiurilor, nu permite statelor membre să interzică, în mod global, înscrierea de soiuri modificate genetic în catalogul național propriu. Odată ce un OMG a fost autorizat, în special ca urmare a unei evaluări științifice aprofundate prevăzute de Directiva 2001/18, nu mai poate fi considerat ca prezentând un risc pentru sănătate sau pentru mediu care să justifice neadmiterea sa în catalogul național al soiurilor, în temeiul articolului 4 alineatul (4) din Directiva 2002/53.

26 În ceea ce privește obiecțiile ridicate de Republica Polonă în cursul procedurii precontencioase, Comisia susține că temerile exprimate de acest stat membru referitor la pretinsele imperfecțiuni ale Directivei 2001/18 pe planul protecției mediului și a sănătății nu pot afecta modul în care trebuie interpretate dispozițiile directivei și că, în orice caz, ar fi neîntemeiate. Potrivit Comisiei, procedurile instituite prin Directiva 2001/18 garantează în mod eficient, potrivit principiului precauției, o evaluare riguroasă pentru fiecare OMG a eventualelor riscuri pentru mediu și sănătatea umană, fiind prevăzute mecanisme de control și de protecție eficiente.

27 Trimiterea de ordin general la principiile etice cuprinsă în răspunsul la scrisoarea de punere în întârziere nu este însoțită de niciun argument etic precis aflat în raport direct cu diseminarea de OMG-uri. În plus, conform considerentului (9) al Directivei 2001/18, considerațiile etice nu se află în afara domeniului de aplicare al directivei, astfel încât o interzicere a produselor autorizate în temeiul directivei citate nu poate fi decisă altfel decât recurgând la procedurile instituite prin aceasta. Potrivit Comisiei, de altfel, o jurisprudență constantă arată că articolul 30 CE nu mai poate fi invocat atunci când există dispoziții comunitare care reglementează domeniul de interes în mod

detaliat și armonizat, astfel cum se întâmplă în cazul Directivelor 2001/18 și 2002/53 în ceea ce privește comercializarea OMG-urilor.

28 În memoriul în apărare prezentat, Republica Polonă contestă admisibilitatea acțiunii pentru motivul că obiecțiile prea puțin clare ale Comisiei nu îi permit să identifice obiectul exact al cauzei și, ca o consecință, nici să își organizeze în mod eficient apărarea. Astfel, deși solicită Curții constatarea faptului că Republica Polonă nu a respectat Directivele 2001/18 și 2002/52 „în ansamblu", dispozițiile mai precise menționate în cererea introductivă nefiind evidențiate decât aparent cu titlu de exemplu, Comisia nu oferă nicio explicație în acest sens.

29 Cu privire la fond, Republica Polonă susține că, spre deosebire de cele afirmate de Comisie, jurisprudența confirmă faptul că o acțiune nu își pierde dreptul de a fi introdusă în temeiul articolului 30 CE decât atunci când armonizarea comunitară realizată include măsurile necesare în vederea îndeplinirii obiectivului specific pe care îl urmărește respectiva dispoziție din Tratatul CE. Or, considerațiile etice s-ar afla întru totul în afara domeniului Directivelor 2001/18 și 2002/53, care ar urmări exclusiv să protejeze mediul și sănătatea umană. În plus, considerentul (57) și articolul 29 alineatul (1) din Directiva 2001/18 ar menține, în mod expres, competența statelor membre în materia reglementării aspectelor etice asociate OMG-urilor.

30 În speță, adoptarea dispozițiilor naționale în discuție s-ar fi înscris în logica principiilor eticii creștine și umaniste împărtășite de majoritatea populației poloneze.

31 Sub acest aspect, Republica Polonă prezintă succesiv o concepție creștină asupra vieții care se opune ipotezei ca organismele vii create de Dumnezeu să fie prelucrate și transformate în materiale-obiect al dreptului de proprietate industrială, o concepție creștină și umanistă asupra progresului și dezvoltării care impune respectarea proiectului creaționist și căutarea unei armonii între om și natură, precum și, în sfârșit, o serie de principii creștine și umaniste privind ordinea socială, reducerea

organismelor vii la stadiul de produse destinate unor scopuri pur comerciale dovedindu-se perfect capabilă să submineze fundamentele societății.

32 În replica formulată, Comisia contestă ipoteza că recursul este inadmisibil, indicând că și-a prezentat obiecțiile și argumentele în mod clar și utilizând termeni identici în cadrul scrisorii de punere în întârziere, în avizul motivat și în cererea introductivă.

33 În ceea ce privește Directiva 2001/18, în afara articolelor 22 și 23, menționate în mod expres deoarece reprezintă piatra de temelie a sistemului de liberă circulație instituit, nu au fost respectate tocmai acest sistem și spiritul însuși al directivei, alături de ansamblul dispozițiilor sale. În privința Directivei 2002/53, Comisia precizează, în schimb, că acțiunea are ca obiect expres articolul 4 alineatul (4) și articolul 16, iar nu ansamblul directivei.

34 Cu privire la fond, Comisia reafirmă faptul că întrebările legate de autorizație și de comercializarea semințelor de OMG-uri au făcut obiectul unei armonizări exhaustive, întrucât Directiva 2001/18 a inclus, în plus, luarea în considerare a aspectelor etice, în special la articolul 29, astfel încât un stat membru nu mai poate recurge la calea oferită de articolul 30 CE.

35 Mai mult, Comisia exprimă îndoieli cu privire la motivele de fapt care au condus la adoptarea dispozițiilor naționale în discuție. Pe de o parte, Republica Polonă nu a prezentat elemente de natură să demonstreze că sursa de inspirație pentru adoptarea interdicțiilor în litigiu au reprezentat-o considerațiile de ordin etic și religios invocate în fața Curții. Pe de altă parte, motivele detaliate de ordin religios și etic expuse în memoriul în apărare nu au fost evocate în cursul etapei precontencioase, în cursul căreia Republica Polonă a evidențiat în special o serie de considerații privind mediul și sănătatea publică.

36 Potrivit Comisiei, un stat membru nu poate, în plus, să indice drept temei percepția unei părți a opiniei publice pentru a pune unilateral sub semnul întrebării o măsură de armonizare comunitară.

37 În cadrul duplicii, Republica Polonă a susținut că explicațiile oferite de Comisie pentru a justifica admisibilitatea acțiunii și care indicau o pretinsă atingere adusă sistemului și spiritului Directivei 2001/18 sunt inadmisibile, fiind deopotrivă tardive și prea vagi. Explicațiile respective erau, în orice caz, lipsite de temei, fie și numai pentru că directiva menționată instituie mai multe sisteme de introducere pe piață a OMG-urilor, diseminarea acestora deliberată în mediu ori, în sfârșit, diseminarea lor involuntară.

38 Cu privire la fond, Republica Polonă afirmă că, în cazul în care o directivă neglijează aspecte esențiale care caracterizează o categorie de produse, armonizarea realizată nu poate fi considerată completă. Teza susținută de Comisie are drept consecință în speță faptul că aspectele etice privitoare la OMG-uri, a căror importanță a fost totuși recunoscută de legiuitorul comunitar în cadrul considerentelor și al dispozițiilor Directivei 2001/18, nu mai pot fi luate în considerare nici în cadrul procedurilor instituite prin directivă și nici în temeiul competențelor păstrate de statele membre.

39 Ținând seama de finalitatea lor etică, dispozițiile naționale în discuție nu pot fi examinate, în realitate, decât din perspectiva articolelor 28 CE și 30 CE, iar nu prin prisma Directivelor 2001/18 și 2002/53. Întrucât Comisia nu a învederat totuși o încălcare a respectivului articol 28 CE și nici nu a contestat posibilitatea ca dispozițiile naționale să fie apte să îndeplinească condițiile impuse, în principal în privința proporționalității, la articolul 30 CE, dezbaterea în fața Curii nu poate avea drept obiect decât aspectul dacă un stat membru își menține dreptul de a se prevala de considerațiile etice în materia comercializării OMG-urilor.

40 Pe de altă parte, în opinia Republicii Polone, Comisia, căreia îi revine sarcina probei în ceea ce privește o pretinsă neîndeplinire a obligațiilor, nu a dovedit că explicațiile de ordin etic oferite de statul membru sunt inexacte. Contrar celor sugerate de Comisie, un

stat membru își menține dreptul de a stabili la Curte o ierarhie a motivelor invocate în apărare în cursul etapei precontencioase, precum și dreptul de a dezvolta anumite motive în detrimentul altora.

41 Republica Polonă evidențiază, în plus, că este de notorietate faptul că, la data exprimării votului asupra dispozițiilor naționale în discuție, majoritatea deputaților aparțineau unor partide politice pentru care credința catolică reprezintă o valoare fundamentală, astfel încât nu trebuie să surprindă nicidecum faptul că aceștia s-au lăsat călăuziți mai curând de valorile creștine și umaniste omniprezente și împărtășite de electoratul propriu decât de considerațiile privind mediul și sănătatea publică, complexe din punct de vedere științific și mai dificil de apreciat.

Aprecierea Curții

Cu privire la obiectul acțiunii și la admisibilitate

42 Cu titlu introductiv, este necesar a se aminti că, din articolul 38 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură al Curții și din jurisprudența referitoare la acesta rezultă că orice cerere introductivă trebuie să indice obiectul litigiului și expunerea sumară a motivelor și că această indicare trebuie să fie suficient de clară și de precisă pentru a permite pârâtei să își pregătească apărarea, iar Curții să își exercite controlul. Din cele arătate rezultă că elementele esențiale de fapt și de drept pe care se întemeiază o acțiune trebuie să reiasă într-un mod coerent și inteligibil chiar din textul cererii, iar concluziile acesteia din urmă trebuie să fie formulate într-un mod neechivoc, astfel încât Curtea să nu se pronunțe *ultra petita* sau să nu omită să se pronunțe asupra unei obiecții (a se vedea în special Hotărârea din 12 februarie 2009, Comisia/Polonia, C-475/07, punctul 43 și jurisprudența citată).

43 Curtea a decis totodată că, în cadrul unei proceduri întemeiate pe articolul 226 CE, acțiunea trebuie să prezinte motivele în mod coerent și precis, pentru a permite statului membru și Curții să determine cât mai exact întinderea încălcării dreptului comunitar imputate, condiție necesară pentru ca statul respectiv să poată face uz în mod eficient de mijloacele sale de apărare și Curtea să poată verifica existența pretinsei neîndepliniri a obligațiilor (a se vedea în special Hotărârea Comisia/Polonia, citată anterior, punctul 44 și jurisprudența citată).

44 În speță, în ceea ce privește, în primul rând, motivul referitor la Directiva 2002/53, este suficient să amintim că, în pofida relativei ambiguități a concluziilor formulate în cererea introductivă sub acest aspect, Comisia a confirmat, prin duplica prezentată, că acțiunea urmărea obținerea constatării unei neîndepliniri a obligațiilor care decurg în seama Republicii Polone exclusiv în temeiul dispozițiilor expres identificate în concluzii, mai precis articolul 4 alineatul (4) și articolul 16 din directiva menționată. Întrucât, pe de altă parte, Comisia a expus în mod clar, atât în cursul etapei precontencioase, cât și în cuprinsul cererii introductive, motivele pentru care considera că dispozițiile naționale în discuție nu respectau aceste două prevederi comunitare, iar Republica Polonă a avut, astfel, deplină libertate să își susțină în mod eficient mijloacele de apărare în această privință, motivul nu poate fi considerat inadmisibil.

45 În ceea ce privește, în al doilea rând, admisibilitatea motivului referitor la Directiva 2001/18, trebuie să se constate că obiecțiile au fost expuse de către Comisie în mod inteligibil și suficient de precis cu privire la articolele 22 și 23 din directiva amintită. În schimb, Comisia nu a precizat cu gradul de claritate necesar motivele pentru care consideră că Republica Polonă nu și-ar fi îndeplinit totalitatea obligațiilor deduse în temeiul directivei respective.

46 Astfel, cererea introductivă a Comisiei se limitează pentru început să preia dispozițiile articolului 2 alineatul (2) din Directiva 2001/18, care cuprinde o definiție a OMG-urilor, precum și ale articolului 19 alineatele (1) și (2), ale articolului 22 și ale articolului 23 alineatul (1) din aceeași directivă, cuprinse în partea C a directivei având ca obiect introducerea pe piață a OMG-urilor. Cererea introductivă nu consacră, în continuare, dezvoltări precise decât articolelor 22 și 23, concluzionând în final că dispozițiile

naționale în discuție nu sunt compatibile „cu sistemul de liberă circulație instituit prin directiva menționată în ansamblul său și, în special, prin articolele 22 și 23”.

47 Astfel cum indică în mod corect Republica Polonă, o asemenea afirmație lapidară nu oferă nicio explicație cu privire la motivele pentru care Directiva 2001/18, care cuprinde în special o parte B dedicată diseminării deliberate de OMG-uri în alte scopuri decât introducerea pe piață ori o parte D care cuprinde dispoziții referitoare la confidențialitate, la etichetare sau la schimbul de informații, nu ar fi fost respectată „în ansamblu”, după cum se afirmă în concluziile cererii introductive.

48 Din cele prezentate mai sus reiese că acțiunea este, în privința motivului referitor la Directiva 2001/18, admisibilă numai în ceea ce privește o pretinsă neîndeplinire a obligațiilor ce decurg din articolele 22 și 23 din directiva menționată, nefiind însă admisibilă în măsura în care urmărește obținerea constatării existenței unei încălcări a aceleiași directive privite „în ansamblu”.

Cu privire la fond

49 În memoriul în apărare și în duplică, Republica Polonă și-a concentrat argumentația exclusiv asupra motivelor de ordin etic sau religios care, în opinia sa, reprezintă temeiul dispozițiilor naționale în discuție.

50 Fără a contesta că interdicțiile instituite prin dispozițiile naționale în discuție încalcă Directivele 2001/18 și 2002/53 în cazul în care s-ar confirma că acestea din urmă au, exclusiv, vocație să reglementeze schimburile de semințe ale unor soiuri modificate genetic și înscrierea lor în catalogul comun al soiurilor de plante agricole, Republica Polonă susține că nu aceasta este situația în speță. În măsura în care respectivele dispoziții naționale urmăresc finalități etice diferite de obiectivele de protecție a mediului și a sănătății publice, precum și de liberă circulație care sunt proprii

directivelor amintite, dispozițiile citate nu sunt în realitate cuprinse în domeniul de aplicare al directivelor, astfel încât obstacolele în calea liberei circulații a OMG-urilor pe care le impun, cu încălcarea potențială a articolului 28 CE, pot fi justificate, eventual, în temeiul articolului 30 CE.

51 În această privință, Curtea consideră totuși că pentru soluționarea prezentei cauze nu este necesar să se pronunțe asupra aspectului dacă, și în ce măsură și sub ce condiții posibile, statele membre păstrează dreptul de a invoca argumente de ordin etic sau religios pentru a justifica adoptarea unor măsuri interne care, asemenea dispozițiilor naționale în discuție, derogă de la prevederile Directivelor 2001/18 și 2002/53.

52 Astfel, în speță, este suficient să se constate că Republica Polonă, căreia i-ar reveni, într-o astfel de ipoteză, sarcina probei, nu a demonstrat nicidecum faptul că dispozițiile naționale în discuție ar fi urmărit cu adevărat o finalitate religioasă și etică pretinsă, finalitate a cărei veridicitate este, de altfel, pusă sub semnul întrebării de către Comisie.

53 Este necesar a se aminti că reiese din jurisprudență că revine statelor membre sarcina să demonstreze că sunt îndeplinite condițiile pe baza cărora se poate deroga de la articolul 28 CE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 februarie 2009, Comisia/Italia, C-110/05, Rep., p. I-519, punctul 62). Pentru acest motiv, în special atunci când un stat membru împotriva căruia este îndreptată o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor invocă, în apărarea sa, o justificare dedusă în temeiul articolului 30 CE, Curtea nu este chemată să examineze o asemenea justificare decât în măsura în care este vădit ori se demonstrează în mod adecvat că reglementarea națională în cauză urmărește în mod real finalitatea desemnată în această privință de statul pârât (a se vedea în acest sens în special Hotărârea din 8 februarie 1983, Comisia/Regatul Unit, 124/81, Rec., p. 203, punctul 35, Hotărârea din 15 noiembrie 2005, Comisia/Austria, C-320/03, Rec., p. I-9871, punctul 71, și Hotărârea din 11 septembrie 2008, Comisia/Germania, C-141/07, Rep., p. I-6935, punctul 47).

54 În mod specific, în ceea ce privește justificarea dedusă în temeiul protecției moralității publice invocate de Republica Polonă în prezenta cauză, trebuie constatat că, în primul rând, nu pot îndeplini cerința probatorie afirmații atât de generale precum cele prezentate de statul membru în cursul etapei precontencioase și care constau în evidențierea unor temeri în domeniul mediului și al sănătății publice, precum și al opoziției manifestate de populația poloneză împotriva OMG-urilor sau a faptului că adunările voievodatelor au adoptat rezoluții prin care declară că teritoriile voievodatelor ar trebui să fie libere de culturi modificate genetic și de OMG-uri.

55 Astfel, se pare că, în aceste condiții, moralitatea publică nu este invocată cu titlu autonom, ci, în realitate, se confundă cu justificarea bazată pe protecția mediului și a sănătății care reprezintă, în speță, chiar obiectul Directivei 2001/18 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 martie 1998, Compassion in World Farming, C-1/96, Rec., p. I-1251, punctul 66).

56 Or, un stat membru nu se poate întemeia în acest mod pe un punct de vedere al unei părți a opiniei publice pentru a pune sub semnul întrebării o măsură de armonizare adoptată de către instituțiile comunitare (a se vedea Hotărârea Compassion in World Farming, citată anterior, punctul 67). Astfel cum a amintit Curtea într-o cauză având ca obiect chiar Directiva 2001/18, un stat membru nu se poate prevala de dificultățile de aplicare apărute în stadiul executării unui act comunitar, nici chiar de dificultățile legate de rezistența unor particulari, pentru justificarea nerespectării obligațiilor și a termenelor care rezultă din normele de drept comunitar (a se vedea Hotărârea din 9 decembrie 2008, Comisia/Franța, C-121/07, Rep., p. I-9159, punctul 72).

57 În al doilea rând, în ceea ce privește argumentele mai specifice de ordin religios sau etic exprimate de Republica Polonă, pentru prima dată în cadrul memoriilor în apărare și în duplică depuse la Curte, este necesar să se constate că statul membru în cauză nu a dovedit că astfel de considerații au stat într-adevăr la baza adoptării dispozițiilor naționale în discuție.

58 Astfel, Republica Polonă a făcut trimitere, în esență, mai curând la o formă de prezumție generală potrivit căreia nu poate fi considerat surprinzător faptul că aceasta a fost situația în speță. Pe de o parte, se invocă circumstanța că este de notorietate că societatea poloneză acordă o importanță fundamentală valorilor creștine și catolice. Pe de altă parte, Republica Polonă evidențiază că partidele politice care beneficiau de majoritate în cadrul parlamentului polonez la data adoptării dispozițiilor naționale în discuție își revendicau adeziunea la astfel de valori. În aceste condiții, potrivit statului membru, este rezonabil să se afirme că deputații care, în general, nu dispun de o formare științifică sunt mai susceptibili să fie influențați de concepțiile religioase sau etice care îi călăuzesc în ansamblu în activitatea politică decât de alte considerații, mai cu seamă legate de aprecieri științifice complexe privind protecția mediului sau a sănătății publice.

59 Astfel de considerații nu se pot dovedi însă suficiente pentru a demonstra că adoptarea dispozițiilor naționale în discuție a fost în mod real orientate de rațiunile de ordin etic și religios descrise în memoriile în apărare și în duplică, cu atât mai mult cu cât Republica Polonă își axase apărarea, în cursul etapei precontencioase, în principal pe imperfecțiunile de care era afectat textul Directivei 2001/18 din perspectiva principiului precauției și a riscurilor pe care directiva le prezenta atât pentru mediu, cât și pentru sănătatea publică.

60 În aceste condiții, în vederea soluționării acțiunii formulate de Comisie, mai trebuie constatat că, astfel cum a susținut reclamanta, interdicții generale precum cele cuprinse în dispozițiile naționale în discuție încalcă obligațiile care decurg pentru Republica Polonă atât din articolele 22 și 23 din Directiva 2001/18, cât și din articolul 4 alineatul (4) și din articolul 16 din Directiva 2002/53.

61 Pe de o parte, este necesar să amintim că articolele 22 și 23 din Directiva 2001/18 impun statelor membre obligația de a nu interzice, restrânge sau împiedica introducerea pe piață a OMG-urilor, în calitate de produse sau de componente ale unor produse conforme cerințelor directivei amintite, cu excepția cazului în care se prevalează, cu respectarea condițiilor precise stabilite în această privință de a doua dispoziție menționată, de posibilitatea de a adopta măsurile de protecție menționate de dispoziția respectivă. Astfel, o măsură națională unilaterală de interzicere generală a comercia-

lizării semințelor de OMG-uri precum cea de la articolul 57 alineatul (3) din Legea privind semințele încalcă în mod vădit prevederile articolelor 22 și 23 din Directiva 2001/18.

62 O astfel de interdicție generală încalcă în mod vădit totodată articolul 16 alineatul (1) din Directiva 2002/53, care obligă statele membre să nu supună niciunei restricții de comercializare, în ceea ce privește soiul, semințele soiurilor admise conform directivei amintite, mai puțin atunci când statele membre se prevalează de excepțiile, neaplicabile în speță, prevăzute la alineatul (2) al aceluiași articol. În această privință, este cert că, astfel cum a amintit Comisia, un anumit număr de soiuri care au fost admise potrivit directivei și care figurează, prin urmare, în catalogul comun al soiurilor de plante agricole menționat la articolul 17 din Directiva 2002/53 sunt soiuri modificate genetic.

63 Pe de altă parte, în special din articolul 4 alineatul (4) din Directiva 2002/53 rezultă că înscrierea soiurilor modificate genetic în catalogul național al soiurilor nu poate face obiectul unei măsuri de interdicție totală precum cea de la articolul 5 alineatul (4) din Legea privind semințele. Astfel, îndeosebi din articolul 4 alineatul (4) menționat rezultă că eventualul refuz al înscrierii unui soi în respectivul catalog național pentru simplul motiv că prezintă caracteristica de a fi modificat genetic nu se justifică decât dacă nu au fost luate toate măsurile necesare pentru a evita riscurile pentru sănătatea umană, ceea ce, după cum a susținut în mod corect Comisia, nu poate fi cazul atunci când un soi beneficiază de o autorizație eliberată în temeiul dispozițiilor Directivei 2001/18.

64 Având în vedere cele ce precedă, este necesar să se constate că prin interzicerea liberei circulații a semințelor soiurilor modificate genetic, precum și a înscrierii soiurilor modificate genetic în catalogul național al soiurilor, Republica Polonă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 22 și 23 din Directiva 2001/18, precum și în temeiul articolului 4 alineatul (4) și al articolului 16 din Directiva 2002/53.

65 În schimb, astfel cum reiese de la punctul 48 din prezenta hotărâre, acțiunea trebuie respinsă ca inadmisibilă în ceea ce privește capătul de cerere prin care se solicită constatarea faptului că Republica Polonă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul Directivei 2001/18 privită în ansamblu.

Cu privire la cheltuielile de judecată

66 În temeiul articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Cu toate acestea, potrivit articolului 69 alineatul (3) primul paragraf din același regulament, Curtea poate să repartizeze cheltuielile de judecată sau poate decide ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată în cazul în care părțile cad în pretenții cu privire la unul sau la mai multe capete de cerere. În speță, deși Republica Polonă a căzut în pretenții cu privire la partea esențială a motivelor sale, trebuie să se țină seama de faptul că acțiunea Comisiei a fost declarată parțial inadmisibilă. Date fiind circumstanțele speței, este necesar să se decidă că Republica Polonă va suporta, în afara propriilor cheltuieli de judecată, două treimi din cheltuielile de judecată efectuate de Comisie. Comisia suportă o treime din propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară și hotărăște:

1) **Prin interzicerea liberei circulații a semințelor soiurilor modificate genetic, precum și a înscrierii soiurilor modificate genetic în catalogul național al soiurilor, Republica Polonă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 22 și 23 din Directiva 2001/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 martie 2001 privind diseminarea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic și de abrogare a Directivei 90/220/CEE a Consiliului, precum și în temeiul articolului 4 alineatul (4) și al articolului 16 din Directiva 2002/53/CE a Consiliului din 13 iunie 2002 privind Catalogul comun al soiurilor de plante agricole.**

2) **Respinge acțiunea cu privire la restul motivelor.**

3) **Republica Polonă suportă propriile cheltuieli de judecată, precum și două treimi din cheltuielile de judecată efectuate de Comisie.**

4) **Comisia suportă o treime din propriile cheltuieli de judecată.**

Semnături